

Parlam amb Mateu Morro del seu llibre

“Fora botiflers, fora galls! La Guerra de Successió a les Illes Balears”

Montserrat Nadal,
coordinador de *Pissarra*

Mateu Morro (Santa Maria del Camí, 1956) és llicenciat en història per la Universitat de les Illes Balears. Ha estat secretari general del PSM (1985-1996 i 1998-2004), batle de Santa Maria del Camí (1990-2001) i conseller d'Agricultura i Pesca del Govern de les Illes Balears (2000-2003). Ha estat una de les persones que, amb motiu de la commemoració del Tricentenari del 1715, ha volgut contribuir amb la seva obra a estalonar la història del país i a reflexionar sobre els anhels i les aspiracions del nostre poble.

Quins han estat els motius que t'han duit a escriure aquest llibre?

En primer lloc, la gran importància que tenen els fets relacionats amb els 300 anys de l'acabament de la Guerra de Successió, i els efectes dels Decrets de Nova Planta. Els actes que es varen fer al Principat l'any passat, amb motiu del seu Tricentenari, amb molts d'actes, exposicions, edició de llibres i un gran suport institucional, em varen dur a valorar molt més aquest esdeveniment; amb l'afegit que a Catalunya varen saber lligar d'una manera del tot reeixida la celebració de l'aniversari amb la realitat d'avui dia del poble català i les seves legítimes aspiracions a decidir el seu futur..

Aquest lligam entre passat i moment actual va ser, doncs, un factor essencial?

Sí, em va semblar prou important. D'aquí la voluntat de fer la meva aportació amb l'elaboració d'un llibre divulgatiu que, de forma resumida, recollís les dades i els personatges més singulars d'aquella època, amb un posicionament clar, ja que, més enllà de la intenció informativa, hi ha un compromís evident en favor de la nostra terra i de la nostra història. Cal que coneguem la història pròpia i, també, quines són les nostres aspiracions com a país.

En el llibre manifestes que tots aquests fets de la Guerra de Successió i del 1715 encara són ignorats. En què et bases per a dir-ho?

A Mallorca, i en el conjunt de les Illes Balears, hem viscut moments que s'ha promogut l'oblit de la nostra pròpia història,

amb uns intents molt clars de tapar i fer invisible el nostre passat. N'hi ha prou si recordam la darrera legislatura del president Bauzá. Jo he vist molt aquest contrast, per exemple, entre la manera de fer de la nostra televisió autonòmica i TV3, veient que els mitjans públics del Principat han fet i segueixen fent una feina importantíssima de vertebració del país, de les seves institucions i de recuperació de la seva història.

A les illes tenim viva una certa visió popular del passat: la gent sap alguna cosa dels talaiots, del rei en Jaume, d'en Ramon Llull... però de tot plegat en tenim un coneixement difús. Crèiem que amb la democràcia i la recuperació parcial de les nostres institucions es podria contribuir amb eficàcia a conèixer millor la història del país, però no ha estat del tot així i encara ens queda molt de camí per recórrer, malgrat la tasca que han fet els ensenyants al llarg de les darreres dècades.

Com es pot capgirar aquesta situació?

Hem d'aconseguir que el nostre llegat com a país, i no sols el llegat històric, sigui present, per exemple, als mitjans de comunicació i a les institucions. Amb un sistema comunicatiu autònom, competent i compromès disposaríem d'una potència molt gran al servei de la gent i el territori.

Per què creus que s'ha perdut aquesta consciència de país?

Els efectes de la Guerra de Successió han estat funestos. Has de tenir en compte que, en el segle XVIII, comença l'estat borbònic, i aquest s'ha de legitimar. Amb els Decrets de Nova

Planta i disposicions posteriors es pretén tapar i anul·lar tot allò que havia format part de la nostra història. Es fa d'una manera conscient, premeditada, sistemàtica... El poder borbònic espanyol entén que és vital no sols destruir les institucions nacionals, sinó també esborrar-ne tota memòria. Cal tenir en compte que la història genera consciència, i que si sabem d'on venim, podem saber on volem anar com a país. Parafraçant aquell vers del poeta Celaya, podríem dir que la història és "una arma carregada de futur".

Fixa't com dins la publicística espanyola, durant els darrers anys, s'han començat a fer sèries de televisió que, des del seu punt de vista, creen un relat nacional espanyol interessat. Tot això recorda la frase de l'antic ministre Wert al Congrés, mentre parlava de la LOMCE, de voler "españolizar a los niños catalanes". Davant tots aquests fets, cal que des de l'objectivitat i el compromís alhora, posem en valor la nostra història, tan allunyada d'aquests mites oficials de la historiografia espanyolista.

Tots els mals vénen d'Espanya?

Dins un estat uninacional, com és el que sorgeix després de la Guerra de Successió, els elements de pluralitat fan nosa. I tres-cents anys després som allà mateix. Un cop superats els anys de la Transició i el respecte de les bones formes, hem vist com l'estat espanyol ha tirat pel dret en el seu afany assimilista i de fer *tabula rasa* de la diversitat. Hi ha uns esforços clars d'esborrar la nostra història i identitat, amb contarelles fabuloses d'un estat-nació que consideren gairebé etern, però que, tal com és avui, neix del Decret de Nova Planta, tot i tenir uns antecedents que es remunten a etapes anteriors.

Cal tenir present que el contenciós amb Castella ve de lluny, però que de fet és el 1715 quan es resol d'una manera violenta i, alhora, molt desfavorable per als nostres interessos. La història d'Espanya dels segles XIX i XX és la història del fracàs en replantejar les bases antidemocràtiques i reaccionàries de l'estat borbònic. Encara que, a l'actualitat, els defensors del vell model volen cercar per qualche banda una mica de legitimitat per a un estat que es diu democràtic, però que és fruit d'una guerra d'ocupació.

Al llibre dius també que la Guerra va tenir una dimensió internacional?

Des de feia molts d'anys l'Imperi espanyol patia una crisi total, s'estava desfent, i les potències europees com França, Gran Bretanya, Holanda (que llavors rebia el nom de les Províncies Unides) o l'Imperi Austríac se'n volien aprofitar per optar a la nova hegemonia europea i mundial. Les restes d'aquest antic i potent Imperi espanyol s'escampen definitivament amb les conseqüències de la mort sense descendència de Carles II. Amb la proclamació de Felip V, nét de Lluís XIV de França, com a nou rei de la monarquia hispànica, es produeix un desequilibri tan fort en el panorama internacional que les diferents potències han d'entrar en escena en defensa dels seus interessos.

Per què la Corona d'Aragó pren partit per la causa austriacista?

No és casual que els regnes de la Corona d'Aragó facin part amb la Gran Bretanya, Holanda, Savoia, Portugal i l'Imperi Austríac, de l'aliança antiborbònica, ja que saben que hi ha en joc moltes altres qüestions. No ignoren que Lluís XIV representa l'absolutisme en el seu grau suprem, el pitjor d'Europa. D'altra banda, les guerres del segle XVII representaren un enfrontament constant amb França, amb l'annexió de part de Catalunya amb el Tractat dels Pirineus de 1659 i amb una lluita contínua a la mar que té com a protagonista el cors. A la Corona d'Aragó és on el sentiment antifrancès és més fort. Però al llarg del segle XVII ja s'havia manifestat en moltes ocasions la voluntat de destruir les institucions representatives dels països de la Corona d'Aragó, amb episodis com la Guerra dels Segadors o el Memorial del conde duque de Olivares. El filipisme borbònic representava tot això: l'aliança amb França, l'absolutisme més ferm i la imposició d'un estat centralitzat. Dins la pluralitat de projectes i ideologies que s'encabiren sota les banderes austriacistes no es pot negar que hi havia, com a un dels trets comuns, la defensa de les institucions representatives, sorgides del dret públic propi, i arrelades al llarg dels segles. Alguns historiadors han posat de manifest com per a una part de l'austriacisme el model polític de països com la Gran Bretanya i Holanda, on hi havia també una antiga tradició parlamentària acompanyada d'una important projecció econòmica i mercantil, va exercir una influència considerable, sense oblidar el model de la monarquia composta propi de l'imperi austríac.

En el llibre també esmentes que "els castellans senten una aversió insuperable cap als catalans". Per què succeeix això?

Aquesta afirmació és del duc de Noailles, un dels representants de Lluís XIV a les corts catalanes de 1701. Crida l'atenció que un borbònic francès capti això de banda dels castellans que representaven la monarquia de Felip V en aquelles corts. Aquesta actitud, com he dit, venia de molts anys enrere. Amb la crisi de la Monarquia hispànica, ja al llarg del segle XVII, pren força la idea, per part de l'oligarquia castellana i de l'entorn de la Cort, que cal fer desaparèixer l'especificitat institucional de la Corona d'Aragó, per tal de poder extreure'n amb més facilitat els recursos financers i humans necessaris per al manteniment dels esforços bèl·lics de l'Imperi. La "catalanofòbia", com a ele-

ment ideològic reaccionari instat des del poder de l'estat, pren força en aquesta època, per refermar-se amb força durant la Guerra de Successió.

Cal tenir present que cada un dels regnes de la Corona d'Aragó podia gestionar en gran mesura els seus tributs, i que cap monarca podia organitzar lleves militars obligatòries en aquest països. Els dirigents castellans creuen que eliminant "manu militari" les constitucions que preserven els drets i les prerrogatives dels pobles que romanen fora de la Corona de Castella, assimilant-los per complet a les lleis i a l'ordenament institucional castellà, podran estalonar un vell casal, la monarquia hispànica, que s'esbuca de per tot.

En el "Memorial del Conde-Duque de Olivares", presentat al rei el 1625, noranta anys abans del nostre Decret de Nova Planta, que és del 28 de novembre del 1715, es llegeix: "La vostra majestat ha de considerar que l'afer més important de la seva monarquia és que esdevingui en realitat i veritablement rei d'Espanya. Vull dir amb això, senyor, que no us acontenteu de ser rei de Portugal, d'Aragó, de València i comte de Barcelona, sinó que treballeu guardant aquest disseny secretament al vostre esperit per tal de reduir aquests regnes que componen Espanya a l'estil i a les lleis de Castella, de manera que ja no hi hagi cap diferència, perquè si obteniu aquest resultat sereu el príncep més poderós del món." El més curiós és que Olivares proposa com a millor opció per fer realitat aquesta aspiració assimilista provocar des del mateix estat falsos aldarulls populars que puguin ser reprimits amb duresa i que, amb l'excusa de restituir l'ordre, s'aprofiti per "disposar les lleis d'aquest regne de conformitat amb les de Castella per dret de conquesta. Després procediríem de la mateixa manera a tots els altres regnes..." La mort de Carles II sense descendència va fer possible dur a la pràctica els malignes desitjos d'Olivares i de tants d'altres ministres castellans.

Durant el setge de Barcelona, el suport que reberen els catalans per part dels illencs va ser molt destacable. Per què s'ha perdut avui dia aquest sentiment de pertinença a una mateixa comunitat?

Tots aquests sentiment de solidaritat entre els nostres territoris han estat sempre mediatitzats per les institucions que hi ha hagut a cada un dels regnes de la Corona d'Aragó, pel poder polític en definitiva. Les decisions de les oligarquies aristocràtiques i mercantils sovint es prenen en un clima d'hostilitat dels estaments populars respecte a aquestes decisions. Si això no passà durant la Guerra de Successió és per dues coses: per la clara majoria social austriacista a tots els indrets i per la presència d'un exèrcit aliat veritablement poderós.

Sense les illes la resistència de la ciutat de Barcelona fins l'11 de setembre de 1714 no hagués estat possible. I Mallorca i Eivissa resistiren fins el juliol de 1715 no tan sols per a lluitar per a preservar les seves constitucions mentre hi hagués un bri d'esperança, sinó perquè mentre resistís un sol país hi havia la possibilitat, certament remota però existent, d'aconseguir la llibertat dels territoris ja sotmesos.

Quines han estat les conseqüències més greus d'ençà del 1715?

En primer lloc, va suposar el final del Regne de Mallorca, que havia nascut amb el rei en Jaume en el segle XIII, amb la pèrdua de les nostres institucions, com el Gran i General Consell, els Jurats de la Ciutat i el Regne i el Sindicat Forà. Un conjunt institucional constituït a través dels segles i íntimament lligat a la vida i a l'existència del nostre poble, a pesar de totes les seves limitacions. Sense cap dubte les institucions de la Corona d'Aragó eren capdavanteres, en el context europeu, en tant que institucions electives i representatives, com a òrgans autònoms del poder del monarca i amb unes competències molt importants. En aquest sentit eren l'antítesi de l'absolutisme borbònic.

Una segona conseqüència va ser la imposició d'un sistema unitari, centralista, que des de llavors ençà ha fet tot el possible per esborrar qualsevol rastre de la nostra cultura i la nostra identitat com a país. Un tercer efecte va ser la imposició d'un sistema militarista, amb el comandant general de l'exèrcit presidint la Reial Audiència, expressió fidedigna del dret de conquesta sobre el qual s'instaurà la nova planta, condemnant el país a la dependència i a la submissió cap a poders externs durant tres-cents anys, malgrat els intents dels il·lustrats de promoure algunes reformes. Mostra d'això va ser l'increment desmesurats de la pressió fiscal. El nou estat no reconeixia cap cos representatiu del regne, és a dir, de la població del país, i se sustentava sobre el poder absolut del monarca, amb el Consejo de Castilla i les autoritats designades per aquest poder i l'exèrcit. Aquest estat practicà una política d'aniquilació de les cultures diferents de la castellana i es proposà, fos com fos, la imposició de la llengua castellana.

No volem acabar aquesta entrevista sense demanar-te pel 27-S i el procés català. Com ho veus tot plegat?

Ho visc amb molta il·lusió i també amb esperança. Catalunya ha fet i fa passes molt serioses per a assolir la seva independència, tot i que veig un tant complicat l'escenari que es pugui dibuixar després de les eleccions properes. Però que sigui complicat no vol dir que no tenguim sortides. El seu procés, des de fa un grapat d'anys, ha donat mostres de voler avançar cap a la plena sobirania des de la pluralitat política i ideològica pròpia d'un ampli moviment social d'aquestes característiques. Confii en la democràcia i en el dret a decidir, tot i les reaccions hostils que l'avanç pacífic de Catalunya provocarà a un estat espanyol presoner d'una visió falsa d'ell mateix com a realitat uninacional i atemporal. Els fets de 1715 ens informen de la naixença violenta i rotundament antidemocràtica d'aquest estat. No estam parlant d'un fet nacional arrelat en la més llunyana antigor, sinó d'una brutal i casernària imposició militar. Aquestes és la certesa que ens proporciona l'estudi de la història i ens fa pensar en la necessitat de passar pàgina, com està fent Catalunya, perquè la voluntat d'un poble, expressada democràticament, és imparable.

Agraïm a Mateu Morro el temps que ha dedicat a Pissarra, i el seu interès en mantenir encesa la flama de la memòria històrica del nostre país, i els seus esforços per a ajudar-nos a descobrir d'on venim, qui som i, sobretot, on volem anar. ■